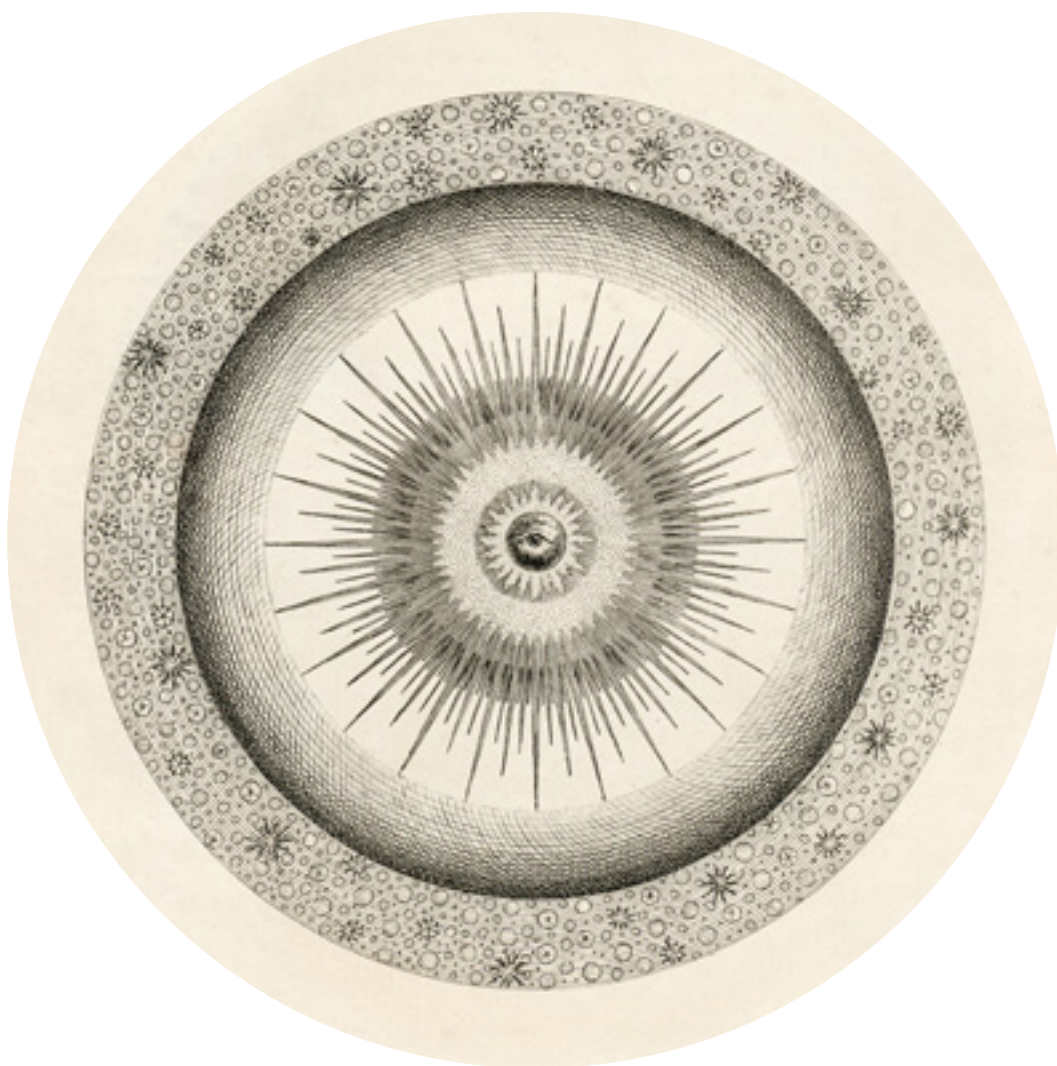




SZÖVEG –
DÉR KATALIN klasszika-filológus

SOROZAT –
BIBLIA ÉS IRODALOM

NÉZ LÁTHATATLAN



Kép: Profimedia – Red Dot | Illusztráció: Thomas Wright (1711–1786): „An original theory or new hypothesis of the Universe”
(Egy eredeti elmélet vagy az Univerzum új hipotézise) c. , 1750-ben publikált könyvéből

**Akárhol laktam,
sűrű fészekmagasban,
kiapadt ókutakban,
növény s állatalakban:**

**mindig hallottam, halkan
hogyan berreg a
kimondhatatlan kamera
s az éj-nyitotta réseken
egy háromszög alakú szem
néz láthatatlan.**

**Görgey Gábor:
Imhol vagyok**

◆ A vers az Isten létezésével kapcsolatban felmerülő egyik leggyakoribb kérdésre utal. Ha ő tényleg van, akkor miért nem mutatja meg magát? Miért nem látjuk? Miért rejtőzik el a szemünk elől? A legrövidebb és legegyszerűbb választ a Biblia mutatja meg. Isten – szeretet, aki az embert is arra teremtette, hogy szeressen, hogy szeretetet tudjon elfogadni és adni. A sokak szerint jelképes, ezért többféleképpen is értelmezhető bibliai elbeszélés szerint egykor Isten és az ember együtt járkáltak az Édenkertben, tökéletes szeretetkapcsolatban éltek. A szeretetnek pedig része a bizalom, nemcsak az Istennel való kapcsolatban, hanem mindenfajta kapcsolatban. Azt mondom, szeretem a házastársamat, ezért mindent tudni akarok róla, hogy mit csinál, hol jár, kikkel találkozik és így tovább, ezért ellenőrzöm az egész életét, minden lehető módon megfigyelem. Mi történik ekkor? Bizonyára mindent tudni fogok róla, de a kapcsolatban elhal, megszűnik a bizalom, és vele a szeretet. Ellenben ha tényleg szeretem, akkor megbízom benne, hiszek neki, és nem akarom a szavait, tetteit ellenőrizni. Mert abban a kapcsolatban, amelyből hiányzik ez a bizalom, megszűnik a szeretet is.

Ez az ugrópont. Az Édenben ugyanez volt a helyzet. Isten adott egy instrukciót az embernek, ami úgy szól, hogy ne egyen a jó és a rossz tudásának, pontosabban meghatározásának fájáról, mert ha megteszi, ha maga akarja meghatározni, mi jó, és mi rossz – ami ma általános jelenség –, akkor menthetetlenül elvész. És Isten azt akarta, hogy az ember ezt fogadja el tőle, bizalmi alapon, csak mert megbízik benne, hogy amit tanácsol, az igaz és jó. Rendben is volt minden egészen addig, amíg a kígyó be nem lépett a képbe. A kígyó egyetlen dologot

tett: megingatta az ember bizalmát Istenben. Azt mondta, hogy Isten hazudott neki, tehát az ember ellenőrizze le Istent, tegye próbára, egyen a tiltott fáról, mert nem fog meghalni, ellenkezőleg, olyan lesz, mint maga Isten. Amikor az ember belement ebbe, evett a fáról, hogy megtudja, leellenőrizze, igazat mondott-e neki Isten vagy hazudott, abban a pillanatban az addigi bizalmi szeretetkapcsolat megtört. Az ember tudással akarta helyettesíteni

a bizalmat. Megromlott a szeretetkapcsolat, egyedül az ember hibájából, hiszen Isten erre a bizalmatlanságra semmi okot nem adott.

Ez a bűn gyökérproblémája, a bizalom. „Az ember engedlenné lett Istennel szemben”, mondja a vallási nyelv, de inkább úgy mondhatjuk, mert sokkal alapvetőbb, hogy az ember bizalmatlan lett Isten iránt. A bűn pedig állítja Jézus, nem más, mint a hitetlenség, azaz bizalmatlanság (a bibliai görögben ezt a két fogalmat egy és ugyanaz a szó jelöli). Tehát megtört a bizalom, emiatt megszűnt a szeretet. Nem mintha Isten ezek után ne szeretete volna az embert, hanem mert az ember maga mondta fel a szeretetet iránta, amikor nem bízott benne többé. Isten pedig ekkor belátta, hogy az ember számára ebben az esetben állapotában egyszerűen elviselhetetlen az ő jelenléte, ezért „elrejtőzött”. Valóban láthatatlanná lett az emberek előtt, ahogy Izajás próféta mondja: „bizony, te rejtőzködő Isten vagy, Izrael Istene, szabadító” (45,15). Vagy inkább az emberben szűnt meg az istenlátás hajdani képessége, hogy helyébe lépjen a hit, az ingyenes és feltétlen bizalom, ahogy a Zsidókhoz írt levél meghatározza: A hit a nem látott dolgok valóságáról való meggyőződés (11,1). Azóta érzi úgy az ember, hogy folyvást kémleli a „háromszög alakú szem”, a „kimondhatatlan kamera”, amely „néz láthatatlan”. ◆



SZÖVEG –
MÁRTONFFY ANDRÁS

SOROZAT –
KÉTKEDŐK, KERESŐK, KALANDOROK

Ki loptav el A MONA LISÁT?

A Mona Lisát egy harmincéves olasz férfi, Vincenzo Peruggia emelte le a falról a párizsi Louvre-ban 1911-ben. Ez minden kétséget kizáróan beigazolódott, de ezzel az összeesküvés-elméleteknek nem lehetett gátat szabni. Sokan voltak, akik sem a betörés módszerét, sem az indítékát, sem az elkövetők számát nem hitték el. Ha igazat beszélt egy nagystílusú argentin szélhámos, Valfierno márki – aki lehet, hogy nem is létezett –, akkor a Mona Lisa elrablásával elkövette a tökéletes bűntényt.

◆ A LOUVRE LABIRINTUSÁBAN

1911-ben a Louvre már több mint száztíz éve múzeumként működött. Hatalmas mennyiségű rablott, vásárolt és örökölt műkincset tartottak és állítottak itt ki, olyan óriási területen, hogy nem sokan voltak, akik az egészet átlátták. Az egész épületegyüttes alapterülete hatvanezer-hatszáz négyzetméter, ami négyszerese a budaörsi TESCO hipermarketnek raktárakkal és irodákkal együtt. A több száz termen és szobán kívül számtalan kisebb helyiség, rakodótér, kamra, sufni bújik meg a régi falak között, valószínűleg akkoriban senki sem tudta pontosan, hány.

Az egyik kis gardrószerű fülkében például azokat az eszközöket tartották, amiket festőművészek és tanoncuk használtak a nagy alkotások másolására. Más szokások voltak akkoriban: a lelkes rajongók előre egyeztetett időpontokban másolatokat készíthettek a leghíresebb művekről. A feltétel csak annyi volt, hogy a másolat nem lehetett azonos méretű az eredetivel. A későbbi rendőrségi vizsgálat alatt tett tanúvallomása szerint ebben a kis helyiségben bújt el záraskor Vincenzo Peruggia 1911. augusztus 20-án, vasárnap. A fiatalember kiválóan ismerte a Louvre-t és napirendjét, mivel korábban karbantartóként ott dolgozott. Tudta, hogyan lehet a látogatási idő végén észrevétlenül eltűnni, és azzal is tisztában volt, hogyan zajlik minden hétfőn a zárt kapus karbantartás.

A festőállványok, drapériák és seprűk között töltött kényelmetlen éjszaka után, kora reggel kisurrant a kamrából, és a Salon Carréba, azaz a Négyszögletes Terembe sietett. Itt lógott négy egyszerű kampón a Mona Lisa. Leemelni a falról azonban egyáltalán nem

Kép: Profimedia – Red Dot



Vincenzo Peruggia (1881–1925) az elfogása után készült bűnügyi fényképeken

volt egyszerű feladat. Már maga a festmény sem könnyű, körülbelül tíz kilogramm súlyú, mivel nem vászonra, hanem egy három részből összerótt nyárfatáblára készült. De ez a súly eltörpült a vastos, reneszánsz keret, valamint a festmény köré szerkesztett, üvegezett védőszerkezethez képest. Ez utóbbit maga Peruggia szerkesztette évekkorábban. Összességében körülbelül száz kilót nyomott az egész alkotmány – ezért sokan nem is hiszik el, hogy az elkövető egyedül volt.

A NAGY KÉPLOPÁS RÉSZLETEI

Peruggia azt vallotta, hogy ő maga emelte le a falról a képet, aztán egy kamrába vitte, majd gyorsan megsza-
badította minden díszétől és védő függelékétől. A hetvenhét-
ötvenhárom centiméteres, tizenhárom milliméter vastag fatáblát már könnyedén elrejtette a laza munkásköpenye alá, majd a legközelebbi hátsó lépcsőn elindult lefelé, a kijárat irányába. Amikor a bezárt földszinti ajtóhoz ért, elővett a zsebéből egy gondosan odakészített kulcsmásolatot. Csakhogy itt hiba csúszott

a számításaiba, ugyanis a kulcs nem nyitotta a zárat. Peruggia egy ideig elkéseredetten próbálkozott – sikertelenül. Ráadásul lépteket hallott: a lépcsőn egy ór közeledett. A tolvaj kínjában improvizálni kényszerült. A nála lévő csavarhúzóval gyorsan leszerelte az ajtó antik kilincset, majd amikor az ór odaért, a gyakorlott bennfentes hangján panaszolta el neki, hogy nem tud kijutni. Az ór segítőkészen elment fogóért, majd visszatérve kinyitotta az ajtót. Peruggia megköszönte a szívességet, aztán további folyosókon és termeken keresztül a főbejárat-
hoz ment. Itt megint szerencséje volt. A szolgálatot teljesítő egyetlen ór nem tartózkodott a helyén: pár perccel korábban elment egy vödör vízért, hogy a kapu előterét felmoshassa. A tolvaj akadály nélkül kijutott az utcára, a kilincset pedig eldobta. Ezek után buszra szállt, de idegességében rossz irányba ment, ezért leszállt, és taxival ment tovább. A Szent Lajos Kórház utca 5. számú házba vitette magát, ahol belépett a lakásába, és a festményt egy láda hamis feneke alá, egy rekeszbe tette, majd betolta az ágya alá.

Amikor a Louvre újra kinyitott, több látogató tekintette meg a Mona Lisa hült helyét, mint korábban magát a festményt.

A hétfői karbantartás rendben megkezdődött, és a felelős vezető – egy bizonyos Picquet – végigjárta a múzeumot. Mindent rendben talált. Amikor a Mona Lisa üresen hagyott helyét meglátta, arra gondolt, hogy biztosan a Louvre fotósa vitte el, hogy megint felvételeket készítsen róla, esetleg a hatóságok távolították el ideiglenesen, nehogy valaki ellopja. Sok ember ment el a négy üres kampó mellett, de senki sem gondolt semmi rosszra. A dolgozók nap véget ért, majd eljött a keddi nyitás.

Az első aggodalmas hang egy Louis Bérout nevű műkedvelő festőművészé volt, aki egyeztetett időpontra érkezett, hogy lemásolja a Mona Lisát. Értetlenkedve panaszkodott, hogy nem tudja elkezdni a munkát. Addig méltatlankodott, amíg a teremőr kellenlenül felkereste a múzeum fényképészét, hogy hozza vissza a festményt. A fotósnak azonban fogalma sem volt, hol lehet. A pánik, majd az azt követő botrány csak ekkor tört ki.

A FESTMÉNY ELŐÉLETE

A Mona Lisa, eredeti nevén La Gioconda az 1860-as években kezdett ismertté és népszerűvé válni. A huszadik század elején ugyan még nem volt olyan ikonikus alkotás, mint ma, de azt senki nem tudta képzelni, hogy valaki egyszerűen besétál, és ellopja. A világ leghíresebb festőjének alkotásaként évszázadok óta békében és nyugalomban töltötte a napjait Franciaországban. Egyre többen találgatták, ki volt a modellje, az emberek ámuldoztak a titokzatos mosolyon, és megpróbálták megfejteni a titkát. Nem lehetett tudni, hogy Leonardo tényleg a gazdag firenzei selyemkereskedő, Francesco del Giocondo Lisa nevű feleségét örökítette-e meg. Azóta is rengeteg elmélet született a modell kilétéről. Van, aki szerint Leonardo az édesanyját festette meg, mások szerint a művész a saját feminin énjét ábrázolta egy furcsa önarckép



formájában. Még az sem biztos, hogy egyetlen Mona Lisa létezett, mivel fennáll a lehetősége, hogy Leonardo legalább még egy változatot készített.

Leonardo da Vinci valószínűleg 1503-ban kezdte el festeni és 1517-ben, Párizsban fejezte be – ha egyáltalán tényleg befejezte. Amikor 1516-ban, I. Ferenc francia király meghívására végleg elhagyta Itáliát, az akkor még félkész festményt is vitte magával, majd további évekig javíttatta. Halála után a Mona Lisa a francia királyság tulajdona lett. XIV. Lajos először Fontainebleau-ba, majd a frissen megépült Versailles-be vitette. A festmény nem esett áldozatul a történelem viharainak, a francia forradalom is megkímélte, és miután eltöltött néhány évet Napóleon hálószobájában, gyakorlatilag tökéletes állapotban vészelte át az elmúlt kétszáz évet is.

A HAZAFIAS TOLVAJ VERZÍÓJA

A kép eltűnése után megindult a pánikszerű kutatás. Minden Párizsból kivezető utat lezártak, rendőrök árasztották el az utcákat, kihallgatásokat és házkutatásokat tartottak, de semmi nem vezetett eredményre. A Louvre egy hétre bezárt, aztán amikor újra kinyitott, több látogató tekintette meg a Mona Lisa hűlt helyét, mint korábban magát a festményt. Különböző párizsi művészeti folyóiratok egymással és a rendőrséggel rivalizálva egyre nagyobb összegű jutalmakat ajánlottak a nyomravezetőnek. Néhány napra még a híres költőt, *Guillaume Apollinaire*-t is letartóztatták, aki fiatal *Pablo Picasso*ra terelte a gyanút, így őt is bevitték kihallgatásra. Kiderült, hogy négy évvel korábban *Apollinaire* elemelt néhány ibériai eredetű kőszobrocskát a Louvre raktárából, amelyeket aztán *Picasso* vásárolt meg. Végül mindketten szabadon távoztak. Eközben a *Gioconda* nem egészen egy kilométerre a Louvre-tól, egy ágy alatt pihent.

Két év és négy hónap eredménytelen keresés után *Peruggia* felbukkant *Firenzében*. Hamar eljutott az *Uffizi Képtár* igazgatójáig, és bejelentette, hogy nála van a festmény. Ötszázezer líra jutalom ellenében felajánlotta a *Mona Lisát* az olasz államnak. Biztosította az igazgatót, hogy az eredeti alkotással van dolga, hiszen ő maga lopta el. Indokként azt hozta fel, hogy a rabló napóleoni hordák által ellopott festményt – pusztá hazafiasságból – vissza akarja juttatni az eredeti helyére. A valódi történelmi tényekről nem esett szó. Az igazgató gratulált neki a nemzeti érületéhez, majd elmentek *Peruggia* szállodájába. Itt a láda fenekéről – egy ócska kalap, egy köpeny, egy fogó és egy mandolin alól – előkerült a piros selyembe bugyolált *Gioconda*. Az eredetiségéről hamar megbizonyosodtak, a tolvaj pedig a biztos bevétel reményében engedte ki az ajtón az igazgatót. Néhány perc múlva azonban kopogtattak az ajtaján. A rendőrség érkezett meg, és *Vincenzo Peruggiát* letartóztatták.

A tárgyaláson egy percig sem tagadta, hogy ő volt az elkövető, mindent magára vállalt. A felmerülő fizikai nehézségekre nem is reagálva azt állította, hogy a rablást egyedül követte el. A valódi indíték tulajdonképpen nem derült ki. A hosszan elhúzódó tárgyalássorozat végén hét hónap börtönbüntetésre ítélték, amit azonban az előzetes letartóztatás ideje alatt már letöltött, így azonnal szabadon engedték. Sok olasz szemében hőssé vált, rajongói lettek, lelkes lányok és asszonyok süteményt és bort küldözgettek neki.

PLUSZ HAT MONA LISA?

Tizenkilenc évvel később megdőböntő cikk jelent meg a *Saturday Evening Post* című amerikai folyóiratban. Egy *Karl Decker* nevű újságíró azt a hírt közölte, hogy kiterjedt összeesküvésről van tudomása a *Gioconda* elrablásával kapcsolatban. Mint írta, még 1911-ben megkereste őt egy bizonyos *Eduardo*, más néven *Valfierno* márki, és azt állította, hogy ő maga rendelte meg a festmény elrablását. A tolvaj természetesen *Peruggia* volt, de nem hazafias hevületből lopta el a képet, hanem egy ravasz tervet szolgált.

Eszerint *Valfierno* még 1911-ben hat másolatot készíttetett a *Mona Lisáról* egy *Yves Chaudron* nevű hamisítóval. Ezeket egyesével, teljesen legális módon bevitték az Egyesült Államokba, és elrejtették. Ezután felkerestek hat gazdag üzletembert, akik hajlandóak voltak több millió dollárt fizetni az eredeti *Mona Lisáért*. Egyikük sem tudott persze a többiekéről, mindannyian azt hitték, övék lesz a főnyeremény. Augusztusban *Peruggia* – *Decker* szerint két bűntársa segítségével – ellopta a festményt, a világsajtó pedig szinte megőrült a hír hallatán. Amikor a hat üzletember is tudomást szerzett a lopásról, *Valfierno* egyesével felkereste őket, és titokban eladott nekik egy-egy hamisítványt.

Bízhatott benne, hogy amint kiderül a turpisság, a lóvá tett, hiszékeny emberek nem mennek a rendőrségre, hiszen nem akarják bajba keverni magukat. Azzal büszkélkedett *Deckernek*, hogy ezzel a szeniális tervvel a tökéletes bűncselekményt követte el.

Egy magányos elkövető ugyan kissé nehezen kivitelezhette volna a rablást, és *Peruggia* vallomásában is voltak homályos pontok, de sajnos erre a fantasztikus és regényes történetre sincs semmi bizonyíték. *Decker* az egyetlen tanú *Valfierno* beszámolója, sem magának a márkinak, sem a hamisítónak a létezése nem bizonyítható. A történet viszont nagyon ötletes: regényeket és filmeket ihletett az elmúlt évtizedekben, és hozzájárult a *Gioconda* hatalmas hírnevéhez. Ma már minden képzeletet felülmúló biztonsági intézkedésekkel védik. Minden repedését, minden négyzetmilliméterét nyilván tartják, és golyóálló üveg alatt tartják, miközben a látogatók maximum harminc másodpercig csodálhatják. Lehet, hogy *Vincenzo Peruggia* szemtelen tette nélkül a *Mona Lisa* nem is lenne ennyire népszerű? Még az is megeshet, hogy egyszer valahonnan előkerül a hat elrejtett másolata. ♦



SZÖVEG –
HORVÁTH PÁL filozófus

SOROZAT –
MAGYAR PÉLDAKÉPTÁR

A VARJÚVÁRI POLIHISZTOR

A 19. század vége óta gyorsan szakosodó világunkban egyre kevesebb az olyan polihisztor, aki több területen is képes kiemelkedő alkotásokat létrehozni, komoly teljesítményeket elérni. Ilyen volt Kalotaszeg nagy öregje, **Kós Károly** építész, grafikus, író, könyvtervező, szerkesztő, tanárember, a Trianon utáni Erdély közéletének jelentős alakja, a néphagyomány, a népélet kutatója.

- ◆ Kós Károly 1883-ban Temesváron született egy postatiszt fiaként. Gimnáziumi tanulmányait a kolozsvári református kollégiumban végezte. Pesten mérnöknek tanult, hamarosan azonban átiratkozott az építész karra. Mint műépítész 1907-ben diplomázott, majd egymást követően több építészeti irodánál dolgozott, többek között Pogány Móric, a neves épületszobrász, Maróti Géza és György Dénes mellett. Ebben az időben született meg első komolyabb írása, a régi Kalotaszeg világát bemutató tanulmánya, ekkor készültek első, az erdélyi népi építészet stílusjegyeit, kalotaszegi motívumokat magukon viselő épülettervei, ekkoriban épült az óbudai református parókia, a zebegényi katolikus templom, később a kalotaszegi Sztánán épített nyaraló, a Varjúvár, amely aztán sokáig otthona is volt. Nevét megörökítette a budapesti állatkert több épülete, például a jellegzetes főbejárat, az elefánt- és zsiráfház. 1917-től állami ösztöndíjjal 2 éven át ismerkedhetett Konstantinápoly építészetével, művészetével, de számos más építészeti stílusjegyei is felismerhetők a következő évtizedekben készült munkáin, amelyek közé tartozik a városmajori iskola épülete, a Wekerle-telep bejárata és főépülete, a sztánai görög-katolikus templom, a kolozsvári kakasos templom és műcsarnok, a sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum és a marosvásárhelyi gázgyár.

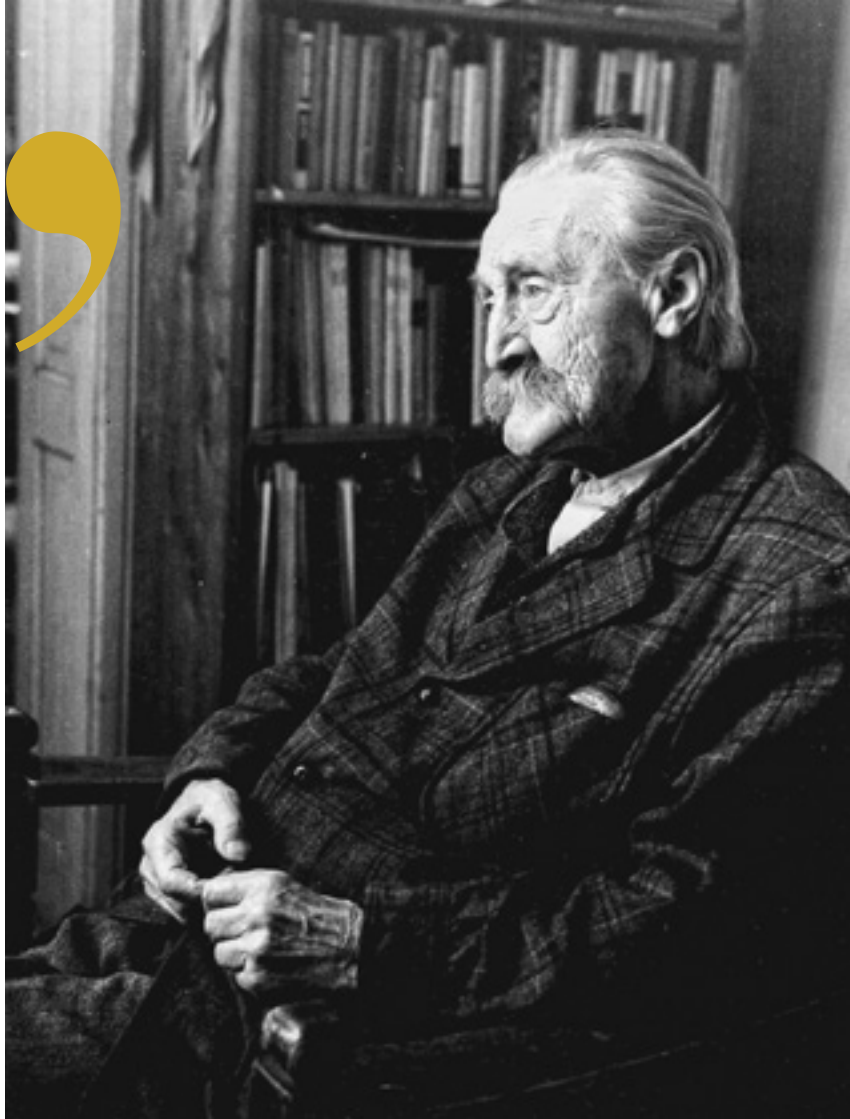
Egy református lelkész lányát, Balázs Idát vezette oltárhoz, négy gyermekük született, a fiúk apjuk egy-egy mesterségét örökölték vagy ahhoz közeli hivatást választottak. Balázs mezőgazdasági szakíró, szerkesztő lett, András szobrász, Károly néprajztudós, a lány, Zsófia színésznő lett. Kós Károly már a 10-es évek elejétől többnyire Sztánán élt, Trianon után pedig székely népével közösséget vállalva a Román Királyság polgáraként Erdélyben maradt. A székely nemzet kulturális és politikai-közéleti szolgálatát





Milyen jó, hogy a kövek beszélni tudnak! Milyen jó, hogy az a halott, örökhideg anyag, amit az Ember Istentől való teremtő lelke élővé, némából beszélővé és örökkévalóvá tett, csak igazat tud mondani. Hogy azt nem lehet megvesztegetni, hogy azt nem lehet lerészegíteni, hogy az nem fél; hogy annak nincsenek vágyai és céljai és nem éhes örökké... A kőben halott maradt minden, ami az élőt hazuggá teszi. De él minden benne, ami az életben szép és jó, mert igaz!

részlet Kós Károly *Beszélnék Erdély kövei* is című írásából



Kós Károly (1883-1977)

feladatának tekintve 1912-ben adta ki a *Kalotaszeg* című lapot, 1919-ben pedig megalapította a romantikus, ám kérészéletű *Kalotaszegi Köztársaságot*. Később alapítója, majd igazgatója lett egészen 1944-es megszűnéséig az Erdélyi Szépművéses Céhnek, szerkesztett, kiadványokat tervezett. Életre hívója volt a Helikon-közösségnek, szerkesztője a fontos irodalmi és kulturális folyóiratnak, az Erdélyi Helikonnak, a *Világosságot* pedig a háború után, 1948–49-ben szerkesztette.

1921-ben szerzője volt a *Kiáltó szó* című, a székelyek ügyében szót emelő röpiratnak. 1921-től tagja volt az Erdélyi Néppártnak, szerkesztette a *Vasárnap* című politikai újságot, idővel elvállalta a Magyar Népi Szövetség Kolozs megyei elnökségét, közben pedig szoros kapcsolatban maradt az anyaországgal, annak irodalmi, kulturális, sőt politikai

életével is. A II. világháború után – bár sztánai házát, a Varjúvárat 1944-ben a románok kirabolták, neki pedig Kolozsvárra kellett menekülnie – nagy reményekkel tekintett az átmenetileg Romániában is meginduló demokratizálódási folyamatra, amelytől a kisebbségi lét jobbra fordulását remélte. Ennek jegyében 1946 és 48 között nemzetgyűlési képviselőiséget vállalt.

A háború alatt tanított a Kolozsvári Mezőgazdasági Főiskolán, amelynek 1945-ben dékánja lett, a tanítást pedig csak 1953-ban hagyta abba. Közben néhány tanulmányt is írt agrárgazdasági témákról, a régi székely földműveskultúráról, értekezik a gazdasági célú építészet témáiról.

Kós Károly fiatalkorától író, a székely népi kultúra és néphagyomány őrzője, *Kalotaszeg* szerelmese is volt. „De lesznek, akik utánam jönnek, az én maradékaim. Amikor





Wekerletelep, Kós Károly (Fő) tér, Kós-kapu a Hungária út felé nézve (1928)

én már elpihentem, erős ifjú lábakkal nyomomba lépnek ők. És nem szállnak le a hegyekről, hogy láncos rabjai legyenek hitnek, dicsőségnek és idegen kultúrának. Mert erősek lesznek. Hatalmasok és magyarok” – írja a Régi Kalotaszeg című művében. Fontos, pátriája történetét feldolgozó írása volt az 1929-es Erdély, eredeti felismerésekkel, új meglátásokkal. Írásainak nagy része művészeti és építészettörténeti témájú (A régi Kalotaszeg, A lakóház művészete, Erdély kövei, Erdély népi építészete, a Sztambul pedig törökországi élményeinek foglalata). Emellett szépíró is volt, elsőként egy verses elbeszélést adott közre Attila hun királyról. Első regénye, a Varjú nemzetség, egy 17. századi családtörténet, a kisemberek sorsába betekintő sajátos krónika. Ezt követte a Gálok, egy balladai hangvételű kisregény, a székely sorsok drámaian szűkszavú ábrázolása, a Kalotaszegi krónika című elbeszélésgyűjtemény és A havasok című összeállítás. Az Országépítő című regénye Szent István életét írja le, ezt később színdarabbá is átdolgozta, de a 15. századi parasztfelkelés vezérééről, Budai Nagy Antaltól is írt drámát. A felkelés ötszázadik évfordulóján színpadra is került a pesti Vígszínházban, a fiatal Greguss Zoltán főszereplésével. A bemutató nagy

sikert aratott, három előadás után azonban a hatóságok által kényesnek ítélt társadalmi mondandója miatt levették a műsorról.

1938-ban Baumgarten-díjat, Erdélyért végzett tevékenységéért pedig Corvin Koszorút kapott. De már a háború után, visszavonultsága idején is jutottak neki elismerések: 1958-ban elnyerte a román Munka Érdemrendet, 1973-ban az Augusztus 23. érdemrendet és a Magyar Népköztársaság Zászlórendjét. Hosszú, szép öregség után, tisztelettől övezve, 1977 augusztusában távozott az élők sorából. Kolozsváron temették, a híres nemzeti emlékhelyen, a Házsongárdi temetőben. 2010-ben az építész szakma posztumusz Ybl-díjjal ismerte el munkáját, nevét itthon és Erdélyben szobrok, emléktáblák őrzik. Nevét viseli a Városligetben a gyönyörű sétány, egy tér, egy iskola és egy rá emlékező díj.

„Megtanultam megelégedni azzal, amit a sors számomra juttatott: az egészséget, a családomat és az Úristennek azt a sok szépséget, amit az emberek nem tudnak elrontani és megcsúfolni, s ami ingyen ajándékként jut minden embernek, csak a szemét kell kinyitnia a látásra, a fülét a hallásra, és a lelkét a befogadásra” – olvashatjuk hitvallását Sas Péter róla szóló írásában. ♦

ÚJRA
HÓDÍT
A RETRO

FŐNYEREMÉNY:
30
MILLIÓ
FORINT



**Keressd
a lottózókban!**



További részletek
a www.szerencsejatek.hu honlapon.

#maradnjatek

18



SZÖVEG –
VÉSEY MIKLÓS

SOROZAT –
BIBLIAI TÖRTÉNETEK

A HARMADIK ÚT



Fölvitték annak a hegynek az oldalára, amelyen a városuk épült, hogy letaszítsák. Ő azonban áthaladt köztük és eltávozott.

(Mt 4, 29-30)

◆ Íratlan szabály volt a városunkban, hogy minden héten lelökünk valakit a főút melletti szakadékba. Senki sem tudta, hogy miért tettük ezt. Ha nagyon meg kéne magyaráznom, akkor a kollektív feszültség levezetéseként értelmezném a jelenséget. Öltünk, mert utat keresett kifelé a bennünk feszülő gyilkos indulat.

Mindegy volt, hogy az aktuális áldozat mit tett vagy nem tett, hiszen az állítólagos gaztettek csak ürügyek voltak arra, hogy valakit megölhessünk. Rettegésben élt mindenki, hiszen bárkire sor kerülhetett. Úgyhogy gyújtótték is az emberek az érveket egymás ellen rendszeren. Már az aktuális áldozat meggyilkolását követő órákban elkezdődött az áskálódás: ez lopott, az megcsalta a feleségét, amaz meg egyszerűen lusta. Igen, egy rossznak ítélt tulajdonság is elegendő volt ahhoz, hogy a mélybe taszítsanak.

A döntés teljesen spontán volt: a szakadék szélén összegyűlt az egész város, és üvöltözve sértegetni, lökdönsni kezdték egymást az emberek. A leghalkabbak ellen csoportok alakultak, ketten, hárman, tízen üvöltöttek egyetlen emberrel. Az erősebbek el tudtak menekülni, vagy be tudtak állni az őket szidalmazók közé, de akinek ez valamiért nem sikerült, azzal szemben végül az egész város egyesült. Körbe álltuk, és a szakadék széléhez szorítottuk. A kiszemelt áldozatnak ekkor már csak két lehetősége maradt. Egyikkel sem menthette meg az életét, de ettől az utolsó döntésétől függött, hogyan fognak emlékezni rá a gyilkosai.

Az egyik, hogy erővel megpróbál átvágni a tömegen. Ez bátorságra vallott, hisz az áldozat komoly fájdalmat vállalt magára élete utolsó perceiben: kemény ütések, rúgások érték, mielőtt a mélybe vetettük. Cserébe megőrizte emberi méltóságát, később egyfajta tisztelettel gondoltunk rá. A másik lehetőség az volt, hogy sírva könyörög az életéért. Ez viszont olyan undort keltett az emberekben, hogy azon nyomban megadtuk neki az utolsó lökést. Az ilyen esetektől napokig nyomasztó hangulat volt a városban.

Az egyik ilyen alkalmon aztán mégis kiderült, hogy van harmadik út. Egy férfi végig néma csendben állt az üvöltözés közepén, nem is volt kérdés, hogy kit taszigáljunk a szakadék szélére. Vártuk, hogy mi következik: nekünk ront, vagy térdre hullva könyörög. De csak állt egy helyben, és nézett. Egyenesen a szemünkbe. Fizikai képtelenség több ember szemébe nézni egyszerre, de neki valahogy sikerült. Ott álltunk vagy háromezren, mégis mindenki azt érezte, hogy ez a férfi az ő szemébe néz.

Aztán elindult. Lassan, komótosan, mégis szétnyílt előtte a tömeg. Szó nélkül ott hagyott minket. Nem tudtuk, hogy miért, de nem vettük üldözőbe. Nem kerestünk új áldozatot sem. Csak álltunk egy helyben, bámultunk magunk elé. Aztán szétszéledt a tömeg. ◆



FRESH
CORNER



A kedvenc kávéd, frissen főzve!

Ugorj be a MOL-kutakon található
Fresh Cornerbe, és kapj új erőre helyben készült
kávékülönlegességeinkkel!



SZÖVEG –
VÉSEY MIKLÓS

SOROZAT –
HUNGARIKUM

ILLUSZTRÁCIÓ –
BALASSA NIKOLETTA

A CIKK TÁMOGATÓJA:



AGRÁRMINISZTERIUM

PUSKÁS FERENC



◆ Ferike nem akar aludni. Hiába szorítják sarokba az akaratos kétévest a konyhában négyen is, tesz egy cuki mozdulatot a kezével, mintha megadná magát, aztán amikor enyhül a védők figyelme, egy villámgyors testcsel, és máris a nappaliban terem. A labdáját ütögeti, dabda, dabda, hát persze, kiált fel az anyja, hogy is képzeltük, a labdája nélkül nyilván nem alszik el. Beteszik mellé az ágyba, és már szunyókál is, átölelve a legjobb barátját, de nem a keze, hanem a lába közé fogja, jót nevetnek rajta a szülei, el se engedi reggelig.

Feri nemhogy sötétedésig, de pirkadatig se jön haza, hiába keresik a szülei három házibuliban is. A grundon láttuk utójára, magyarázzák a részeg haverok, maradok még dekázni kicsit, aztán jövök utánatok, ezt mondta. De sötétedés után biztos nem maradt, nincs világítás, semmit se látni. Azért kimennek a szülők, hátha találnak valami jelet, és tessék, a fiuk ott dekázik a hajnali derengésben. Nem tudtátok, hogy nekem itt van a helyem, kérdezi tőlük, amúgy jöttem volna, amint a labda leesik, nem tehetek róla, hogy sötétben is ilyen jól ment. Legalább enni gyere haza legközelebb, kérlelik. Inkább szerzek egy infúziós tasakot, meg egy állványt, így táplálékhoz is jutok, és a grundról se kell elmozdulnom, válaszolja mosolyogva, a labda közben persze végig a levegőben.

Ha van három nyilvánvaló lehetőség, akkor ne válaszod egyiket sem, hanem teremts egy negyediket, amire senki se számít – ez a támadófoci lényege, mondaná a zsenialitásról a világ legjobb csatára, de ő jobban szeret játszani, mint beszélni róla. Bizonyos szentek képesek a bilokációra, vagyis hogy két különböző helyen legyenek ugyanabban a pillanatban, még itt és már ott, felülemelkedve téren és időn, ilyen Puskás is, üres teret és időt teremt a pályán bárhol, bármikor, olvassa magáról egy újságban. A te fejedben túl sok az üres terület, hogy ennyit okoskods, gondolja az újságíróról Öcsi, csak egy srác vagyok a kispusztai grundról, nem kell túlmagyarázni ezt.

Mi van gyerekek, kiabál hátra Puskás a 84. percben. Hangjában több az értetlenség, mint a számonkérés, hisz neki sem megy, mintha nem önmaga lenne. A közönség ámulva nézi, hát ő is ember? Tíz év alatt csak pár percig

játszik gyengén az Aranycsapat, de ez a pár perc épp a történelmi jelentőségű világbajnoki döntőre esik. A passzok pontatlanok, a lövések fölé-mellé szállnak, a bíró úgy fúj, akár a Szentlélek, nem tudni merre és miért, csak a sípját hallani. A németek fémstoplija pedig keményen, akár Krisztus testét a szeg, átüti a magyar lábfejeket.

A kommunista rendszert viszont sikerül a száguldó őrnagynak egyetlen mozdulattal maga mögött hagynia. Apró pöccintés külsővel, a labda balról, Öcsi jobbról kerül a tankot a határon, s mire az komótosan megfordul, ő már spanyol bajnok és válogatott. És ki gondolta volna, hogy a végső győzelem egy barátságos mérkőzés lesz: 1981, Népstadion, Puskás hazatér, mi több, labdányi hasáival is vízszintesen repül a levegőben, erőteljes csukafejes a rendszer gyomrába, gól!

Öcsi bácsi homályos tekintettel a plafont nézi, mellette az infúziós tasakba ütemesen csepeg a folyadék. Családtagjai beszélnek hozzá, de nem válaszol, mert még most is a játékkal van elfoglalva. Ugyanúgy cselez, csak fejben. Döntetlen az állás, mégis nyugodtabb, mint valaha. Mintha előre tudná, hogy a kilencvenedik percben kap egy tűpontos passzt, és ziccerben viheti a kapura a labdát.

Elképedve látja, hogy a hófehérbe öltözött kapus kedvesen rámosolyog. Amikor közelebb ér hozzá, még félre is áll az útból. Olyan mozdulattal, mintha egy ajtón engedné be.

Nem mintha számítana. Öcsi bácsi ekkora helyzeteket amúgy sem szokott elhibázni. ◆

A legendás, olimpiai bajnok Aranycsapat kapitánya és a Real Madrid korszakos csillaga. A zseniális játékosal több helyen Magyarországot azonosítják, olyan fogalmakkal párosítva, mint virtuozitás, nagyvonalúság, világsikerek, jókedv, tehetség, szakmai tudás.

A hungarikumról bővebben:

<https://kepmas.hu/hungarikum-sorozat>



SZÖVEG –
FEKETE FANNI

KÉP –
PÁCZAI TAMÁS

„Az elhagyatott rétről megyünk nyugdíjba”

Interjú Dániel András íróval és Jurik Kristóf
rendezővel, a Kuflik alkotóival

Trilógiává bővült a KEDD Animációs Stúdió műhelyében készült, nagy népszerűségnek örvendő magyar rajzfilmszéria, a *Kuflik*. A hét groteszk figura, Zödön, Pofánka, Titusz, Hilda, Valér, Bélabá és Fityirc történetei mindent megkérdőjeleznek, amit addig a gyerekkultúráról gondoltunk.

◆ – **Augusztusban megjelent a harmadik Kuflik mozifilm, A kuflik és az Akármi. Miben más ez, mint az első kettő?**

J. K.: Az előző két film II-II teljesen különálló epizódból áll. Az epizodikus jelleget most is megőriztük, de ezúttal van két hosszabb történet, amelyeket két összefüggő epizód mesél el, így ezeknél lehetőségünk volt a cselekményt jobban kifejezni. A *kuflik* és az *Akármi* egy kicsit az egész estés film irányába mozdult el. A *kuflik* persze ugyanazok a fura és szerethető alakok, mint eddig voltak, legfeljebb erősödtek a karakterek jegyei. Például az egyik történetben váratlanul a korábban háttérbe húzódó Fityirc veszi kezébe a dolgok irányítását, és ötleteivel ő viszi előre a történetet.

– **Kristóf, a cselekmények alakításában mennyire kaptál szabad kezet?**

J. K.: A KEDD csapatával arra törekedtünk, hogy minél karakteresebbek legyenek az egyes szereplők, és hangsúlyozzuk a köztük lévő különbségeket. Az új filmbe is sok eget belecsempésztünk, ám ezeknél mindig figyelni kell, passzolnak-e az adott karakterhez, valóban viselkedhet-e

úgy abban a szituációban. Az egyik epizód például azzal kezdődik, hogy Titusz füttyörészik a kupac tetején. Arra gondoltam, poénosabb lenne, ha úgy tenné, hogy nem tud füttyülni, és csak próbálkozik vele. Ismerek olyat, akinek ez sosem ment az oviban, és most is biztosan vannak ilyen gyerekek, Titusz azt üzeni nekik, hogy ez egyáltalán nem ciki, és sose adják fel!

– **Az első két filmet M. Tóth Gézával együtt jegyzték, a harmadikat már egyedül rendezted. Ennek mi az oka?**

J. K.: Ez egy folyamat része volt. Gézával régóta dolgozunk együtt, így mivel neki más elfoglaltságai akadtak, rám merte bízni az új produkciót. Egyébként a mai napig gyakran konzultálunk. Minden rendezőnek megvan a saját világa: ez olyan, akár egy mag, aminek ki kell csíráznia. Ugyanakkor egy filmsorozat esetében nem nőhet túl sok irányba, mert akkor elveszti az önazonosságát.

– **Mire utal a címben a sejtelmes Akármi elnevezés? Az előzetesből csupán annyi derült ki, hogy Titusz más-milyennek képzelte el...**



Dániel András és Jurik Kristóf

D. A.: A film azonos című epizódja a legemblemikusabb rész, amiben talán ott van a kuflik filozófiája is. Eszerint az elhagyatott rét maga a képzeletünk, ahol bármi megtörténhet, és annak az ellenkezője is. Ahányszor ránézünk erre a bizonyos Akármire, mindig – és mindannyian – másmilyennek látjuk, akárcsak magát a világot. Ahogy egy kisgyerek képes beleképzelni szinte bármit a legegyszerűbb dolgokba is, miközben bámulatos könnyedséggel jár ki-be a képzelet és valóság között – úgy, hogy számára mindkettő egyformán érvényes marad. Lehet egyszerre indián és az óvodás kisfiú a körte csoportból – és mindkettőt teljesen komolyan veszi. Mert a játék csak komolyan véve játék, úgy nem lehet élvezni, ha nem veszünk részt benne teljes valónkkal.

– Alkotóként mennyire fontos számotokra ez a gyermeki látásmód?

D. A.: Ez nem egy tudatos elhatározás, nem egy megvalósítandó „koncepció”, mert akkor valami hiteltelen dolog születne belőle, hanem zsigerből jön. Bennünk maradt valami, ami miatt képesek vagyunk úgy látni a világot,

mint egy kisgyerek. De ez egyáltalán nem baj, sőt büszkéek vagyunk rá!

– Milyen a mai gyerekközönség, és hogyan lehet őket megszólítani?

J. K.: A gyerekek a legszigorúbb zsúri: ha a film nem tetszik nekik, felállnak és elmennek, ezért nagy kihívás nekik alkotni. Mivel sokkal több inger éri őket, mint a száz évvel ezelőtti gyerekeket, nehezebb lekötni a figyelmüket. Hogy ez sikerüljön, a filmjeinknek pörgősnek és vizuálisan nagyon gazdagnak kell lenniük, úgy – és ez a kuflik-filmeknél az egyik legfontosabb szempont –, hogy nincs bennük erőszak.

– Hogyan tettétek agressziómentes övezetté az elhagyatott rétet?

J. K.: Elsősorban úgy, hogy nincs egy klasszikus gonosz karakter. Ugyan a szereplők gyakran ugratják egymást, és történnek velük kisebb balesetek, úgy instruáljuk az animátorokat, hogy ezek a jelenetek ne ijesszék meg a nézőket. Kerülöm például, hogy a kufliknak dühös



A mesékben nincs klasszikus gonosz karakter, és kerüljük az agressziót meg a direkt tanulságokat is.

tekintetük legyen, ami egyébként sem áll jól nekik – Zödön is kedvesen mérges, amikor elveszíti a foltját. Vagy amikor a tappangy lepottyan a fáról, csattanás helyett hóropogást hallunk, mintha puha felületre érkezett volna.

– András, korábban azt nyilatkoztad, nem jószoltál ekkora sikert a hét furcsa lénynek. Tizenhét könyv, három mozifilm, egy lassan hároméves rajzfilmsorozat és 72 kufli termék után hogy látjátok, mi a titok?

D. A.: A kufli-mesék groteszk történeteikkel, ironikus nyelvezetükkel szándékosan eltérnek a hagyományos, jó-rossz ellentétre épülő meséktől, ugyanakkor kerülnek a direkt tanulságokat is. Az első könyv írásakor úgy gondoltam, legyünk kicsit lazábbak, és a mesék önmagukért szórakoztassák a gyerekeket. Meg kicsit a felnőtteket is, mert a történetek imitt-amott kikacsintanak rájuk. Saját tapasztalatból tudom, hogy sokkal élvezetesebb a szülőknél olyan szöveget olvasni, amin ők is tudnak nevetni. Magyarországon az animációt még mindig alapvetően gyerekműfajnak tartjuk, de a *Simpson család* és *South Park*on szocializálódott fiataloknak már természetes, hogy felnőtteknek is szólhat.

J. K.: Ami a szereplőket illeti, azért is állnak közel az emberekhez, mert hétköznapi figurák – mindenkinek vannak olyan ismerősei, mint Zödön vagy Pofánka. A legszürkébb kufli, Fityircet ugyan nehéz lenne egy jelzővel definiálni, de talán pont a különcsége miatt lett ő a legkedveltebb a rajongók körében.

– Az elhagyatott rét lakói külsőre nem tipikus mesehősök: a kuflik alakja olyan, akár egy krumpli, a csigának lába van, a tappangynak három feje...

D. A.: Ebbe a groteszk világba nem illett volna egy csini hercegnő. Ahogy Titusz mondaná, nincs cukizás az elhagyatott réten.

– Ha már hercegnők: a hét kufli közül csupán kettő női karakter. Nem tartottál tőle, hogy így kevésbé lesz PC a mese?

D. A.: Ezt a kérdést már mástól is megkaptam, és leszögezném, nem szándékosan alakult így, semmi bajom a nőikkel, akkor sem, ha kuflik! Valószínűleg az az oka, hogy a groteszk karakterek egyszerűbben jobban állnak a férfi

szereplőknek. Ha megfigyeljük, ez a vígjátékokban is így van: egy szereplő viccességéhez hozzátartozik az elrajzolttság, és ezt kevésbé érezzük bántónak egy férfi figura esetében. Miközben azért a két kufli lány is egyfajta karikatúra. Például Pofánka, bár kufli mértékkel mérve kifejezetten csinos, mégsem egy cuki királylány, hanem egy olykor hisztis, beszólogató karakter.

– Napjainkban a legtöbb kasszasiker animációs film 3D-ben készül, a Kuflikat viszont 2D-ben csináltátok. Miért ezt a technikát választottátok?

J. K.: A könyvek illusztrációit András kézzel rajzolta, és ezt a manuális hatást akartuk visszaadni. A film azonban valójában 2,5D-ben készült, ami a 2D és a 3D ötvözete. A Kuflik új térélményt nyújtanak: az elhagyatott rét olyan, mint egy színpad, a szereplők pedig kiszaladnak a nézőhöz az előtérbe, és reflektálnak rá, hogy egy filmben vannak.

– A vizuális poénok és a vicces beszólások mellett a sok-sok hanghatás is gyakori humorforrás. Most is ezt a receptet használtátok?

J. K.: A kuflik hangzásvilága egy hatalmas játszótér. A figurák gyakran teljesen más hangon szólalnak meg, mint amire a megjelenésük alapján számítanánk: az ormányos flömd például egy nagy elefánt, de sokkal viccesebbnek találtam, ha vékony orrhagon beszél. A szereplőket ezúttal is egyetlen színész, Scherer Péter szinkronizálja. Ezzel a meseolvasás intimitását kívántuk megidézni, csak éppen Pepe nem az anyát vagy az apát, hanem a vicces nagybácsit testesíti meg.

D. A.: Alpár Balázs zeneszerző remekül ráérezett a történetek ízére, és a vicces hanghatások megteremtésén kívül fantasztikus zenéket is írt a filmhez. Az első rajzfilmből kiderült, hogy a kufliknak nagyon jól áll, amikor ügyetlenül elkezdenek rappelni, így most ismét mikrofont ragadnak: a *Csitt-csatt, csitt-csatt, kötöget a bálna* című szerzemény Titusz és Fityirc előadásában csendül fel. A következő lépés egy Broadway-musical!

– És mi vár a kuflikra és rátok ezután?

J. K.: Még egy rajzfilm biztosan készül, de valószínűleg további részekre is számíthat a közönség. Amikor elkezdtem dolgozni az első filmen, egy olyan világba csöppenem, ami nagyon megtetszett, jobbat nem is kívánhatnék. Az biztos, hogy hasonló rajzfilmeket készítenék a jövőben is, de egyelőre nem látok túl a kuflikupacon.

D. A.: Szerintem az elhagyatott rétről fogunk nyugdíjba menni. ♦

MADÁCH
SZÍNHÁZ

400!
2021. 12. 22.

400!
2021. 11. 22.



1500!
2021. 09. 24.



RE KOR DOK

MADACHSZINHAZ.HU
MADACHJEGY.HU

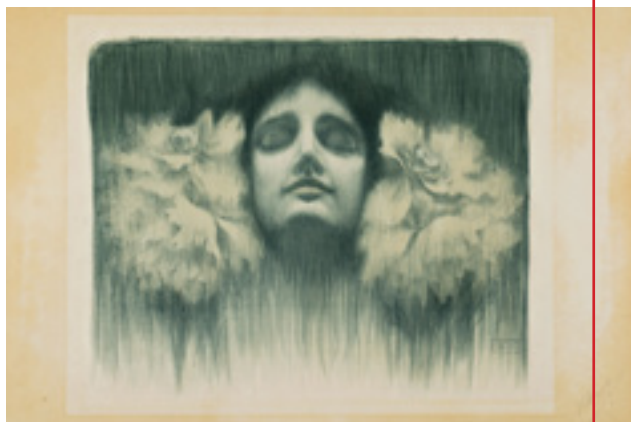

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

 BUDAPEST

A MADÁCH SZÍNHÁZ NONPROFIT KFT.
BUDAPEST FŐVÁROS ÖNKÖZMŰVELÉSI ÉS SPORTTISZTASÁGI
AZONOS ÉRTÉKESZŐK MŰKÖDÉSÉNEK MŰKÖDÉSÉVEL
KÖZÖS MŰKÖDÉSEBEN MŰKÖDIK.

A MADÁCH
SZÍNHÁZBAN!

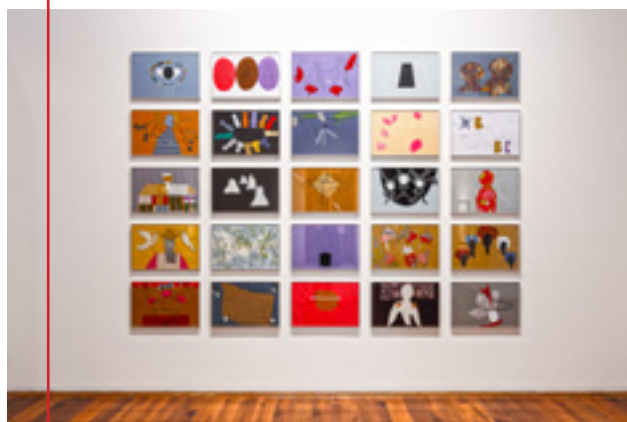
SZEPTEMBERI KIMENŐ



A PLAKÁTműVÉSZEZET MESTERE

Százötven éve született *Helbing Ferenc*, a szecessziós plakátművészet és reklámgrafika egyik legkiválóbb hazai művelője. Nyomdászínasként kezdte pályáját, az 1900-as évek elején lett belőle elismert, megbecsült tervezőgrafikus, sőt képzőművészeti tárlatokon kiállító művész, majd az alkalmazottgrafikus-képzés egyik motorja, az Iparművészeti Iskola tanára, igazgatója. Hosszú élete során a grafika több területén tevékenykedett. A kiállításon az ő műveiből láthatunk válogatást.

**Budapest, Magyar Kereskedelmi és
Vendéglátóipari Múzeum, 2021. október 3-ig**



EVANGÉLIUM 21

Az Evangélium 21 kortárs művészeti gyűjtemény és kiállítás egy egyedülálló vállalkozás eredménye. *Kovács Levente* és *Kovács-Szabó Tímea* tematikus magángyűjtemény létrehozását valósították meg, aminek célja az Evangélium egységeinek jelenkorra reflektáló művészeti alkotásokkal való értelmezése és népszerűsítése. A jelenetek, tanítások, csodák, elmélkedések és a szenvedéstörténet összességét Kovács Levente 1+12 egységre osztotta, amelyek közül az alkotók szabadon választhattak, ki-ki érdeklődése és érintettsége szerint a hozzá legközelebb álló egységet.

Debrecen, Modem, 2021. november 7-ig

EIFFEL

EIFFEL MŰHELYHÁZ
EIFFEL ART STUDIOS

Karol József Wojtyła
(II. János Pál pápa)

Az aranyműves boltja

ZENÉS DRÁMA HÁROM FELVONÁSBAN, MAGYAR NYELVEN

SZÖVEGÍRÓ **KAROL JÓZSEF WOJTYŁA** ZENEMŰVEK **KRZYSZTOF PENDERECKI** MAGYAR SZÖVEG **BALÁSSY PÉTER** RENDEZŐ **SZIKORA JÁNOS**
DÍSZLETTERVEZŐ **SZIKORA JÁNOS** STYLIST **ZÁVODSZKY DALMA** ZENEI MUNKATÁRS **DOBSZAY PÉTER**

KÖZREMŰKÖDNEK A SZÉKESFEHÉRVÁRI VÖRÖSMARTY SZÍNHÁZ MŰVÉSEI

BEMUTATÓ: 2021. SZEPTEMBER 8., EIFFEL MŰHELYHÁZ
TOVÁBBI ELŐADÁSOK: 2021. SZEPTEMBER 9., 11., 2022. ÁPRILIS 9., 17.

OPERA

MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ
HUNGARIAN STATE OPERA

OPERA.HU | FACEBOOK.COM/OPERAHAZ



XV. ARS SACRA FESZTIVÁL

„Minden forrásom belőled fakad” – hirdeti a Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszussal együtt a fesztivál. Az országos rendezvénysorozat a művészet majd minden ágán keresztül arra hívja vendégeit, hogy fedezzék fel európai kulturális örökségünk ma is aktuális üzeneteit, a hit, remény és a szeretet mindenkori átütő erejét. Kiállítások, koncertek, irodalmi estek, filmvetítések, tematikus séták – közel 400 ingyenes program közül válogathatnak az érdeklődők (www.ars-sacra.hu).

Országos, 2021. szeptember 4–12.



XV. Ars Sacra Fesztivál

2021.
szeptember
4–12.



„Minden forrásom belőled fakad!”

(Zsolt 87,7)

Minden program ingyenes.

ars-sacra.hu



SZÖVEG –
JÓNÁS ÁGI

MACSKÁK, MAMMA MIA, MARY POPPINS

Jubileumi előadásokkal készül a Madách Színház a következő évadra

Az új évadban a *Macskák* 1500., a *Mamma Mia!* 400., a *Mary Poppins* szintén 400. alkalommal kerül színre a Madách Színházban. A fantáziát, drámát, romantikát, fülbemészó dallamokat és lebilincselő koreográfiát ötvöző előadások minden korosztályt lenyűgöznek. *Szirtes Tamás*, az előadások rendezője, a Madách Színház igazgatója beszélt a siker titkáról.

♦ – Mit gondol, minek köszönheti elsöprő sikerét a *Macskák* és a *Mary Poppins*?

– Először is mindkét darab remekmű, ahogyan a *Mamma Mia!* is az. Ezen kívül az alkotók ezekkel a darabokkal mély nézői igényeket elégítettek ki. A *Macskák* esetében Andrew Lloyd Webber rájött arra, hogy T.S. Elliot *Macskák* könyve című versciklusában a zenés színház nagy sikerlehetősége rejlik, és mindhárom musicalre igaz, hogy az alkotók megragadtak valamit az akkori korszalemből. Webber és alkotótársai megéreztek, hogy az 1980-as évek végén az emberek kiszakadni akartak a valóságból, és a színházban sem a realitást akarták látni, hanem egy olyan különös világot, ahol képzelet és valóság találkozik.

A *Mary Poppins*ban megfogott, hogy a XX. század elején játszódó történet középpontjában egy napjainkból is ismerős diszfunkcionális család áll. Olyan emberek, akik csak a munkával és önmagukkal foglalkoznak, érzelmileg bezárulnak, és elfelejtenek egymásra figyelni. A darabnak az a tanulsága is nagyon inspirált, hogy szülőként nem

szabad elszalasztani azt a pillanatot, amikor a gyerekeink még formálhatók, amikor még figyelnek és hallgatnak ránk. A kiskorukban velük töltött minőségi időn is múlik, hogy milyen felnőtt lesz belőlük.

– A *Mamma Miában* az ABBA-számok magyarul csendülnek fel. Dilemmáztak azon, hogy lefordítsák-e a dalszövegeket?

– Bármilyen jól adnák is elő a színészeink angolul, a nézői és a színészi érzések mégiscsak a szavakhoz kapcsolódnak. Vagyis, ha azt akarjuk, hogy egy dal minden sora hasson, az anyanyelvünkön kell előadni. A *Mamma Mia!* rendkívül szép szerelmi történet, ezen kívül számos rétege van. A próbákon gondosan kiemeztük és kibontottuk ezeket a rétegeket. A hármas szereposztás is része a sikernek, bár ez szervezésileg mindig nagyon nehéz, meghosszabbítja a próbákat, de óriási előnye, hogy minden színész sajátos színekkel gazdagítja az előadást. Érdemes a *Mamma Miát* többször megnézni, más-más szereposztásban. ♦



SZÖVEG –
MIRTSE ÁRON zoológus

SOROZAT –
ÁLLATOK KÖZELRŐL

AZ ÁLLATKERT HANGJAI

Aki felkeresi az állatkertet, elsősorban az állatok látványára kíváncsi. Az igazi állatkerti élményhez azonban hozzátartoznak a hangok is. Ez az, amit a színes fotóalbumok nem tudnak megadni, de még a természetfilmekben a televízió hangszórójából hallani sem ugyanaz, mint amikor az embertől néhány méternyire felzendül a valódi oroszlánbögés.



HA MEGJELENIK A GONDOZÓ, a kezében a takarmányos vödörrel, felbolydul az egész parasztudvar. Fűlsiketítő böngés, bégetés, megegés tölti be a levegőt, számtalan szólamban. Don, a samáracsődör csak néha-néha ereszti ki a hangját, ám olyankor a Széchenyi fürdőig elhallatszik a hangos „i-á”.

Kép: Profimedia – Red Dot

Oroszlán (Panthera Leo)



AZ OROSLÁNFÓKÁK ÁLTALÁBAN CSÖNDBEN VANNAK: csak akkor hallatják kutyaugatásra emlékeztető hangjukat, amikor türelmetlenül várják, hogy megkezdődjék a napi tréning. Bemutató közben a gondozóik utasítására is hajlandók megszólalni.



Gyűrűsfarkú Maki (Lemur catta)

- ◆ Az állatkerti állatok természetesen nem mind egyforma sűrűn, és nem is egyforma hangerővel hallatják a hangjukat. Van azonban köztük néhány, amely ha kiereszti a hangját – és ezt meg is teszi rendszeresen –, az a park túlsó végében, sőt, még azon túl is hallható. Az ilyen „kikiáltók” valósággal becsalogatják a közönséget az állatkertbe. Lássuk csak, a Budapesti állatkert lakói közül kik azok, akiknek a hangja a leggyakrabban és a leghangosabban hallható.

VARIKÓRUS

Amikor az első európai kutatók Madagaszkáron jártak, az ott élő félmajmok rikoltozása éjszakai szellemek hangját juttatta eszükbe – ezért adták ezeknek a makiknak a lemur nevet, ami gonosz kísértetet jelent. Nem minden lemur folytat azonban éjszakai életmódot (gonosznak meg egyik sem gonosz): a fekete-fehér és a vörös varik például kimondottan nappal aktívak, és ilyenkor hallatják a hangjukat is. Ők mondhatók manapság az állatkert legzajosabb állatainak: kórusuk nagyon pontos, mindennap ugyanazokban az időpontokkal zendít rá. Ilyenkor még a távolabb sétáló látogató is felkapja a fejét, és találgatni kezd, hogy vajon mi történhet éppen: a hangok alapján az ember azt gondolhatja, hogy az állatok épp egymás torkát harapdálják vagy a szemét kaparják ki. Pedig valójában szó sincs ilyesmiről: minden maki választ magának egy őrhelyet, amelyet elfoglal, és ott rikoltozni kezd, meredten nézve maga elé. Ijesztőnek ható hangjuk a területigényük bejelentését szolgálja, éppúgy, mint a farkasüvöltés vagy a madárdal.

OROSZLÁNBŐGÉS ÉS TIGRISÜVÖLTÉS

Érces, zengő ordítással kezdődik, és szagगतott „fűrészelésel” fejeződik be az állatok királyának szónoklata – ahogy a Keménykalap és krumpliorr című emlékezetes ifjúsági filmben mondták: a „valódi oroszlánbögés” –, amely szintén naponta többször is hallható. Leggyakrabban a hím

hallatja a hangját, de a nőstények is beszállnak, és a háromtagú falka többszólamú előadása betölti a teret. Különösen gyakran hallani őket a koplalónapjukon: ilyenkor szemlátomást elégedetlenségüket fejezik ki vele, nem törődve azzal, hogy hetente legalább egy nap böjtölés egészségügyi szempontból minden ragadozónak hasznára válik. Még az oroszlánbögésnél is vesztélyesebb hang a tigris fojtott, elnyújtott üvöltése, amely Kipling leírása szerint úgy megriaszítja a szabadban alvó szénégetőket, hogy egyenest a tigris torkába szaladnak. Az állatkert tigrisei az oroszlánoknál ritkábban szólalnak meg, ám amióta az idős hím jobblétre szenderült, és a nőstény özvegyen maradt, mindennap rázendít, és hosszasan, kitartóan, valósággal fájdalmasan hívja elveszített párját: „Auuuúh! Auuuuúh!”

VIDRANYÁVOGÁS ÉS KUTYACSCISERGÉS

A hazánkban vadon élő európai vidra magányos állat, jellegzetes füttyentését ritkán hallatja. Ezzel szemben a braziliai óriásvidrák családi csoportokat alkotnak, és ezeken belül változatos hangjelzésekkel kommunikálnak, a kutatók kilencféle hangjukat különítették el. A négytagú óriásvidra-család is az állatkert leghangosabb lakói közé tartozik: csikorgó, visító, ugató és nyávogó csevegésük kihallatszik a Szépművészeti Múzeumig.

Hasonlóan gazdag a hangrepertoárja az ázsiai vadkutyáknak is. Kutyaféléltől az ember ugató vagy vonyító hangokat várna, ezek a rókánál alig nagyobb, lompos farkú ragadozók azonban ehelyett inkább csicsergnek, füttyögnek és visítanak: aki nem látja őket, inkább egy madárraj vagy majomcsapat kórusának vélné a kiáltozásukat. A vadkutyák vagy dólok társas viselkedése az egyik legfejlettebb a ragadozók világában: közös erővel hatalmas zsákmányt is le tudnak teríteni, és saját maguknál sokkal nagyobb hűsevőkkel is szembeszállnak.



AZ ORANGUTÁN HÍRES KIÁLTÁSA NEM OLYAN HANGOS, mint amilyennek az ember gondolná, viszont az őserőben igen messzire terjed. Ennek a hangnak az a különlegessége, hogy gátolja a fiatal vetélytársakat ivarérettségük elérésében.

ELEFÁNTSUTTOGÁS ÉS VÍZILÓNYERÍTÉS

Az elefántok ritkán szólalnak meg, de akkor testméretüknek megfelelő hangerővel. Trombitálásuk kifejezhet bosszúságot, de lelkesedést is. A klasszikus trombitáláson túl ezek az óriások meglepően magas hangú sikkantásokra is képesek, és mély, öblögető gurgulázást is hallani tőlük. A legmélyebb, legmesszebbre terjedő suttozásukat azonban mi, emberek nem is halljuk: ezek az emberi érzékeléstartománynál nagyobb hullámhosszú infrahangok, amelyekkel az elefántok kilométerekről is tudnak társalogni.

Kivételes szerencse kell ahhoz is, hogy a vízilovak hangját halljuk, ám ha sikerül, akkor megérthetjük, miért ez a nevük ezeknek a táltos paripához cseppet sem hasonlító behemótoknak: a rőfögő, bőgő, morgó hangokon kívül ugyanis a lovakhoz hasonlóan nagyokat horkantanak, sőt, még nyeríteni is tudnak. Akárcsak rokonaiknak, a delfineknek, az állkapocsontjuk is érzékeli a rezgéseket, így a hangokat a víz fölött és a víz alatt egyaránt hallják.



AZ ÁLLATKERT LEGHANGOSABB LAKÓINAK EGYKOR A SZIAMANGOK SZÁMÍTOTTAK. Amikor a természetes gibbonok egymásnak felelgettek, duettjüktől zengett a Városliget. Miután Goofy, a hím több mint 40 évesen elpusztult, párja, Hilda haláláig folytatta az éneklést, de úgy, hogy a saját szólamának befejezése után kivárta azt az időt, amíg a válasznak el kellett volna hangzania, és csak utána zendített rá újra.

JANCSIKACAGÁS ÉS FLAMIGÓGÁGOGÁS

Nemcsak az emlősök tudnak nagy hangzavart csapni. Az állatkert egyik leghangosabb madara kétségkívül a kokaburra avagy kacagójancsi, Ausztrália természetes jégmadara – családjának fajai közül a legnagyobb. A hazai jégmadártól eltérően csoportos életmódot folytat: az előző évben kikelt fiókák segítik a szülőket fiatalabb testvéreik felnevelésében. Hosszan elnyújtott, szívből jövő kacagása hazájában egy rádiócsatorna szignálja volt.

Zajos társaság a flamingók népes csapata is: kifutójuk körül soha nem szűnik a károgás, gágogás. Ezek a madarak csak akkor érzik jól magukat, ha sokan vannak. Minél nagyobb a zsúfoltság és a zaj, annál inkább elemükben érzik magukat – bátran lehetnének emblémaállatai egy vízparti zenés fesztiválnak. Az első állatkerti szaporulat ezeknél a madaraknál tükrös trüffel sikerült elérni: körberakták őket tükrökkel, így hitették el velük, hogy tömegben vannak. A Budapesti állatkertben egykor az Elefántházban volt a flamingók téli szállása: itt a visszhangos terem segített biztosítani számukra a „fesztiválhangulatot”. ♦



Karibi flamingó (Phoenicopterus ruber)



BUDAPEST TÁNCFESZTIVÁL

Külföldi és hazai táncművészek a tánc ünnepén a Nemzeti Táncszínházban 2021. szeptember 18. és október 9. között

Nem könnyű, sőt majdnem lehetetlen csak egy előadást kiemelni az idei Budapest Táncfesztivál programkínálatából. Neves külföldi táncgyűttesek, jubiláló magyar művészek és a hazai közönség kedvencei is ott vannak az előadók sorában.

◆ A szeptemberi táncünnep során három neves együttes érkezik kontinensünk három városából. A **Genfi Balett** két előadással mutatkozik be Budapesten: Andonis Foniadakis *Glory | Paron* című koreográfiáinak központi gondolata a virtuozitás. A **Scapino Ballet Rotterdam** három, egymástól műfajában jelentősen eltérő produkciót hoz el Budapestre. Justin de Jager „threading” technikára épülő *Carried Alive* című darabja mellett Ed Wubbe *Risonanza* című bájos duettje varázsol el minket, majd a *The Great Bean* című előadás repíti a harsogó húszas évekbe a közönséget. A fesztivál záró előadásaként a **tanmainz** kortárs táncársulata lép fel, *Soul Chain* című, a szerelemhez kötődő erős érzelmek ihlette darabjukat Sharon Eyal izraeli koreográfus készítette.

A külföldiek mellett a hazai táncélet legrangosabb képviselői is emlékezetessé teszik az idei fesztivált. Három hazai együttes is bemutatóval készül: a **Feledi Project** *Don Quijote* című darabja, a **Győri Balett** *Chaos / The Waves* című táncműve és a 60 éves **Pécsi Balett** jubileumi estje is várja a közönséget. A fesztivál egyik sztárvendége a Kossuth-díjas **Ladányi Andrea**, aki *Divided Time* című estjén hat olyan férfi táncművésszel osztja meg a színpadot, akikkel eddigi pályája során együtt alkotott.

A Nemzeti Táncszínház az elmúlt időszakban tíz bemutatót tartott az online térben, a kivételes idők búcsúztatására pedig most mind a tíz előadást élőben is láthatja a közönség. Színpadra lép a **Szegedi Kortárs Balett**, a **Gangaray Dance Company**, a **Frenák Pál Társulat**, a **FlamenCorazónArte Táncszínház**, a **Kovács Gerzson Péter-TranzDanz**, a **Duna Táncműhely**, a **Székesfehérvári Balett Színház**, a **Badora Társulat**, a **Duda Éva Társulat** és az idén harmincéves fennállását ünneplő **Budapest Táncszínház** is.

A Budapest Táncfesztiválra a Nemzeti Táncszínház nem kizárólag az ingyenc közönséget, hanem a kikapcsolódást, tartalmas kulturális élményt keresőket is invitálja a Millenáris csodaszép épületébe. ◆



SZÖVEG –
OSZTOVITS ÁGNES

HŐSÖK ÉS ESENDŐ EMBEREK

Ha hétezer forint felett vásárolsz, hétszázért megkapsz egy modern köntösbe öltöztetett klasszikus regényt, pompás illusztrációkkal. A Libri könyvesboltok és a Prae Kiadó közös akciója ezúttal

◆ **GÁRDONYI GÉZA IDA REGÉNYE** című egykor hatalmas sikert aratott könyvével próbálja vásárlásra ösztönözni a közönséget. Mivel hétezeret költeni egy könyvesboltban ma már nem kunszt, én is elkértem a jutalomkötetet, amit szégyen ide, szégyen oda, még nem olvastam. Az én bölcsészidőmben ugyanis Gárdonyi Géza a „futottak még” írók kategóriájába soroltatott, és senki nem mert fellebbezni a professzorok ítélete ellen. Hiába volt kiskamaszként nagy élmény az *Egri csillagok* vagy *A láthatatlan ember*, a „korszerűtlen” mestert messze elkerültük. A hiányt pótlandó hazavittem, és mondhatni egy szuszra elolvastam a *Nagy Norbert* nagyszerű, szellemes képeivel illusztrált regényt.

Ő Péter gazdag borkereskedő apróhirdetést ad fel, hogy busás hozománnyal azonnal férjhez adja kolostorban nevelkedett lányát. Sok a jelentkező, de végül *Balogh Csaba* kapja a megbízást: legalább egy évig házasságban kell élnie az apa léha életmódja ellen lázadó lánnyal. Csaba a kapott pénzből megmentheti szerencsétlenül járt nővérét, és folytathatja festői tanulmányait Münchenben. Ida úgy gondolja, egy évet csak kihúzza a becsületesnek látszó férfi mellett, hogy megkapja örökségét, és a saját lábára álljon. A regény ennek az egy évnek a története. Az apróhirdetésen kívül minden motívum ismerős már a világirodalomból, mégsem unjuk a regényt, mert Gárdonyi Géza kedves, szeretetre méltó figurákat teremt, groteszk, mulatságos helyzeteket, élő dialógusokat. Bár kezdettől fogva sejtjük, miként fog véget érni a lump apa cinikus akciója, nem unatkozunk, hiszen tele van a regény finom lélektani megfigyeléssel, érdekes a miliő is, a magyar festészet első aranykorának bemutatása.

Gárdonyi nagy erénye, hogy jól ismerte a közönségét, tudta, mit szeretne, és magas színvonalon eleget tett az elvárásoknak. Mind a mai napig az ő sémájára épülnek a gyorsan fogó szerelmes lektűrök, csak hogy hiányzik belőlük a szellem, a lélek tisztasága. Summa summárum: jó néha elővenni Gárdonyit.

(*Scolar Kiadó, 2990, illetve kedvezményrel 700 Ft*)



MÉSZÖLY ÁGNES MÁRTA EVANGÉLIUMA című, több mint háromszáz oldalas regénye az idei év egyik legnagyobb meglepetése. Az ifjúsági íróként elkönyvelt szerzőnek volt bátorsága a fazekak és lábosok között sürgölődő bibliai Mártáról és mai utódjáról írni a túlhajtott feminizmus és a biológiai nem agresszív megkérdőjelezése idején. De nemcsak mersze volt, hanem szépírói tehetsége, felkészültsége is. Nem tézis- vagy vitaregény a Márta evangéliuma, hanem önmagáért helytálló, nagyon élvezetes olvasmány.

Két szálon fut a regény. Az első főszereplője az Újszövetségben háromszor említett betániai Márta, Lázár és Mária (egyes nézetek szerint Mária Magdolna)

testvére. Első megjelenésekor az Úr korholja, amiért a konyhában nyüzsög, és nem a tanítást hallgatja. János evangéliumában – itt szerepel Jézus legnagyobb csodája, a négy napja halott Lázár feltámasztása – már nyoma sincs a korábbi neheztelésnek, a Mester szereti és becsüli Mártát. A harmadik találkozáskor, ahol a három testvér vendégségben van Jézussal egyetemben nemsokkal a nagyhét előtt, Márta a felszolgálásban segít a háziaknak, de nem éri rossz szó a sürgölődését. Története nem ér véget Jézus keresztre feszítésével, illetve mennybemenetelével, Márta még vagy harminc évet él Galileában, ahol hirdeti Jézus tanítását, betegeket ápol és gyógyít.





Mészöly Ágnes nagyszerű portét rajzol a bibliai asszonyról. Íme, egy törekeny nő, aki a vállára veszi a család gondjait, menedzseli a gazdaságot, és nem morog álló nap, hanem boldog az apró sikerektől, örül a bő termésnek, a sikeres üzletkötéseknek, és nem mellesleg érzékenyen befogadja Jézus tanítását, kíváncsian és némi kritikával figyeli az apostolok ténykedését. A kötet egyik legmegindítóbb epizódja Júdás és Márta barátsága, illetve egymás iránti vonzalma. Márta megérti, hogy Júdásnak vállalnia kellett az áruló szerepét, mert csak általa teljesülhetett be a prófécia.

A mai Márta, a regény másik szálának főszereplője, közel sem olyan tökéletes, mint bibliai elődje. Túl a negyvenen úgy érzi, élete merő kudarc. Férje, aki miatt egykor otthagytta az orvosi egyetemet, már nem a régi szerelemmel szereti, sőt, a nőt sem veszi észre benne. Gyerekei nem azt a pályát futják be, amit szántak nekik. A kamasz fiú ott akarja hagyni az elitgimnáziumot, lánya szerelmi viszonyt folytat idős professzorával, apja súlyos demenciában szenved, húga egyedül neveli gyermekét, így segítségre szorul, munkahelyén megalázzák. Hogy lehet így élni? Sehoggy. Fel kellene lázadni. Márta a több mint húsz éve vele együtt élő férjének meséli el mindennapos küzdelmeit, és ha akar is tetszeni másoknak, titkait gyermekei apjára bízta.

Ez a mai Márta nemcsak okos, érzékeny nő, hanem remek humora is van, képes az öniróniára, így a történet nem lesz szomorú jeremiáda, hanem étellel teli, egyszerre szomorú és mulatságos, reményt adó elbeszélés. Nemcsak negyvenes asszonyoknak, hanem minden korosztálynak.

(Prae Kiadó, 3590 Ft)

MIKLYA LUZSÁNYI MÓNIKA BIBLIAI SZUPERHŐSÖK című könyve kilenc ószövetségi szereplőt mutat be Józseftől Dávidig. Mivel az ötvenkönyves teológus-pedagógus szerző tudományos kutatási területe „a digitális generációk megszólíthatósága”, a gyakorlatban mutatja be, hogyan lehet közel vinni a mai kiskamaszokhoz a régivolt nagy alakjait. Mindegyiküket egy-egy népszerű képregényfigura, illetve sikerfilm szereplőjéhez hasonlítja. Tehát: József a régi idők *Supermanje*, Mózes több csodát tett, mint az egész *X-Men csapat* együttvéve, Józsué megvédte népét, mint *Amerika Kapitány*, Éhud jobban vívott, mint egy ninja, *Debóra* bátrabb



volt, mint a *Fekete Özvegy*, *Gedeonnak* szuperebb fegyvere volt, mint *Thornak*, *Jefte* bűnözőből lett vezér, mint *Farkas*, *Sámson* erősebb volt *Hulknál*, *Dávid* pedig becsületesebb volt, mint *Batman*.

Kétségtelen, hogy nagyon nehéz az Ószövetséget megszerettetni a kis és nagy diákokkal, és minden lehetőséget meg kell ragadni, hogy érdekeljék őket az ősidők nagy alakjai, ám nem biztos, hogy Miklya Luzsányi Mónika elképzelése az egyedül járható út. De egy kísérletet mindenképpen megér. Még akkor is, ha a nagyszülők kétségbeesve keresik az interneten korunk szuperhőseit, és fejcsóválva nézik a megidézett filmeket. (Móra Kiadó, 2999 Ft) ♦

MAGYAROK KÖZÖSSÉGBEN

ITTHON ÉS A NAGYVILÁGBAN



A Képmás Online cikksorozata:
www.kepmas.hu/magyarok-kozossegeben

KÉSZÜLT
A MAGYAR KORMÁNY
TÁMOGATÁSÁVAL



MINISZTERELNÖKSÉG
NEMZETPOLITIKAI ÁLLAMTITKARSÁG

2021
A NEMZETI
ÚJRAKEZDÉS
ÉVE



SZÖVEG –
PÁCZAI TAMÁS

A cikk a Magyar Turisztikai Ügynökség
szakmai támogatásával készült.



ÉLMÉNYRAKTÁROZÁS BORÚS HÓNAPOKRA

A klímaváltozás egyre „látványosabb” jelei átalakíthatják nyaralási szokásainkat: idén június végén ütött be nagy hirtelenséggel az inkább augusztusra jellemző száraz, 40 fokos kánikula, míg a hagyományosan napsütéses július heves zivatarokkal, jégesőkkel és borult napokkal rontotta el sokak szabadságát. Ugyanakkor az elmúlt években megfigyelhettük, hogy időnként szeptember első heteiben a legszebb arcát mutatja a nyár, ha nem lenne iskola, sok család nyaralna az utószezon balzsamos, gyümölcsérlelő levegőjében legnagyobb tavaink partján, ahol ilyenkor kirándulással, kerékpározással, szüreti mulatságokkal, kulturális programokkal fűszerezve raktározhatjuk el a nyár utolsó sugarait a közelgő borús, téli napokra. Ezért, ha tehetjük, idén szeptemberben látogassunk el – akár egy hétvégére – népszerű tavainkhoz, ajánlónkban ehhez adunk hasznos ötleteket.

◆ Turisztikai ajánlónk írásának pillanatában könnyelműség lenne kijelenteni, hogy szeptemberben is vígan lubickolhatunk majd a 24 fokos Balatonban, sokan meleg és száraz időt, mások inkább esős, húszfokos vénasszonyok nyarat jósolnak. Az biztos, hogy a hűvösebb időben kevésbé izzasztó körbetekerni a Balatont vagy a Tisza-tavat, biztonságunk szempontjából pedig megfontolandó a sportosabb kikapcsolódás irányában tervezni. Bár az oltásnak köszönhetően nyáron maszk nélkül, gondtalanul pihenhetünk, a virológusok mégis okkal figyelmeztetnek, hogy a negyedik hullám minket is elérhet. Ezért szervezés közben és utazás előtt mindig nézzük meg a legfrissebb híreket, szabályokat a koronavírus.gov.hu oldalon.

BALATON

Talán a koronavírus is szerepet játszik abban, hogy legnagyobb tavunk nem néptelenedik el augusztus 20-a után, hanem izgalmas programokkal vár szeptemberben. Hűvösebb időben a tó nyugati medencéjében található termálfürdőkben (például Hévízi-tó, Zalakaros) lubickolhatunk.

KÉT KERÉKEN:

A 204 km-es teljes tókerülő út gyakorlott bringásoknak egy nap alatt is teljesíthető hajnali indulással tervezve, azonban a szüret kellős közepén érdemes lassítani a tempón, hiszen Csopak, Tihany, Badacsony, Balatonyörök, Fonyód és Balatonboglár hétvége szüreti fesztiváloktól zajos, kár lenne csak úgy elshanni a koncertek, gasztroudvarok és fröccsteraszok mellett. Ha csak egy napunk van, érdemes füredi indulással a 75 km-es „kis kört” teljesíteni a Tihany–Szántód–Siófok–Balatonalmádi útvonalon, visszaérkezés előtt pedig a csopaki pincéknél megpihenni.

Kép: Magyar Turisztikai Ügynökség





A Badacsony déli oldala madártávlatból

KÉT BAKANCSBAN:

Ősszel a legjártabb ösvények a Tapolcai-medence tanú-hegyeink bazaltorgonái közé vezetnek, a Balatonról ilyenkor lehet a legszebb fényképeket készíteni a Szent György-hegy, a Badacsony vagy a Haláp tetejéről.

A Tihanyi-félsziget kincseit bemutató Lóczy Lajos-sétaút sajkodi indulással kalauzol végig a gejzírmező, az őslendulás, az ősmendülés és a barátlakások érintésével. A jól táblázott, 18 km-es útvonal szakaszonként is teljesíthető, gyerekekkel, idősekkel is könnyen bejárható.

HOSSZÚLÉPÉS:

A déli part Boglár vezetésével már augusztusban elkezdte, az északiak szeptemberi hétvégékre időzítene a szüreti mulatságokkal. Györökön a szeptember 4-i hétvégén vannak kóstolókkal a helyi borászok, csakúgy, mint a közeli Szent György-hegyen, ahol hajnalig tartó mulatság lesz 15 pincével, 20 programmal és ezer csillaggal. A következő hétvégén (szeptember 12–13.) Badacsony és Csopak ünnepli az idei szőlőtermést, előbbi többek között harci bemutatóval, utóbbi madárijesztő bábuk versenyével és gasztrotuccával.

MINDEN MÁS:

Különleges programnak ígérkezik a több évtizedes múltra visszatekintő Quasimodo Költőverseny Balatonfüreden (szeptember 16–18.) vagy a Borzongás Fesztivál Balatonfűzfőn (szeptember 18.), ahol esti, maszkos kalandtúrára invitálnak a szervezők. A Káli-medence egyik új helyszíne a Salföld melletti homokbánya területén

kialakított Bánya, amely már a Veszprém–Balaton 2023 Európa Kulturális Fővárosa egyik működő helyszíne, a szeptemberi programokat a veszprembalaton2023.hu oldalon találjuk.

VELENCEI-TÓ

A Dunakanyar mellett a fővárosiak jolly jokere a legkisebb nagy tavunk, amelyen most kivételesen egy kiadós őszi esőzés segítene a legjobban. Ha így történik, mi Agárd vagy Velence termálmedencéiből szoríthatunk, hogy a tó vízszintje megemelkedjen.

KÉT KERÉKEN:

A körülbelül 30 km hosszú tókerülés igazán családbarát, pihenőkkel együtt is kényelmesen teljesíthető 3-4 óra alatt. A túrát kibővíthetjük Nadap felé: itt az út meredek, viszont később szőlők és pazar kilátópontok között tekerünk, majd Kápolnásnyékre gurulunk le. Nyugati irányban Székesfehérvárig térhetünk el, itt kis kitérővel a Bory-várat is megnézhetjük – érdemes!

KÉT BAKANCSBAN:

Szeptember a madárvonulás izgalmas időszaka, ennek megfigyeléséhez kevés tökéletesebb helyszín akad, mint a Velencei-tó és a melléte elterülő Dinnyési-fertő, amelyet a 2010-ben átadott 3 km hosszú Madárdal tanösvényen fedezhetünk fel. Agárdon a Chernel István Madárvárta szervezésében szakértő segítségével ismerkedhetünk meg a tó vadvilágával. Szintén agárdi indulással madármegfigyelő kenutúrára is indulhatunk.



A Velencei-tó madártávlattól

HOSSZÚLÉPÉS:

Idén a tó környékén nem készülnek külön szüreti mulatságokkal a helyi gazdák. A nadapi, pákozdi és a sukorói ültetvények azonban az Etyek–Budai borvidék szerkesztői, így kirándulás közben akár nyitott pincéket is találhatunk egy kóstoló erejéig. Más műfajt képvisel az agárdi pálinafőzde, azonban itt a kulisszatitkokon kívül remek éttermet is találunk. Igazán különleges gasztronómiai csemegének ígérkezik a 14. Nemzetközi Vadgasztronómiai Fesztivál a Pákozdi Pagonyban, szeptember 4-én, főzőversennyel és koncertekkel.

MINDEN MÁS:

A Velencei-tó egyik kulturális fellegvára lett az elmúlt években a kápolnásnyei Halász-kastély, ahol a remek állandó és időszaki kiállításokon kívül színvonalas rendezvényeket is tartanak, szeptember 4-én például Képmás-est lesz Agócs Gergely mesemondóval, hogy kicsit haza is beszéljünk.

A pákozdi csata emlékére rendezik meg a XII. Honvédfesztivált csatatéri sokadalommal és hagyományörző bemutatókkal (szeptember 25–29., Pákozdi, Mészeg-hegy).



TIPP: Részletes információért érdemes felkeresni a velencei-to.hu oldalát.

TISZA-TÓ

Lassan az ökoturizmus európai fellegvárának is nevezhetjük az alföldi víztározóban létrejött különleges vízi világot, ami abban a szerencsés helyzetben van, hogy tiszafüredi partján termálfürdőt is találunk.

KÉT KERÉKEN:

Tavaly ősztől teljes a tavat körbeölelő kerékpárút, amikor átadták a Tiszafüredet Poroszlóval összekötő kerékpáros hidat. A családok nagy kedvence, ugyanis az autóforgalomtól mentes tölteken nincs szintkülönbség, és szinte



Tisza-tó, Pákász tanösvény

végig gyönyörködhetünk a tó látványában. A 65 km-es táv egy nap alatt bejárható, gyermekkel is.

KÉT BAKANCSBAN:

Ha Tisza-tó, akkor érdemes a bakancsot gumicsizmára cserélni, még inkább kajakon felfedezni a tó rejtett nádasait.

Az idei nyár nagy híre, hogy két olyan kilátó is épült, ami kizárólag csónakkal közelíthető meg: az egyik a Bölömbika-kilátó a Ravasz-háton, míg a másik, a Fattyúszerkő-kilátó a Csapói Holt-Tiszán található. Meglátogatásuk páratlan élmény, a szervezett túrákról a welovertiszato.hu és a supbasis.hu oldalakon tájékozódjunk.

Gyalogosan is megismerhetjük a tó madárvilágát, ehhez a legjobb kiindulópont a tiszaoérvényi Szabics kikötő, ahonnan a Pákász tanösvény a mára csaknem kihalt mesterség folyamatait mutatja be, a szintén innen induló Tiszavirág ártéri sétaút pedig a mocsárvilág jellegzetes élőhelyein kalauzol végig.

HOSSZÚLÉPÉS:

A Tisza-tó környéke nem bortermelő vidék, viszont gasztronómiája egyre jobban fejlődik. Már évek óta a különböző turisztikai ajánlók kedvence a Füredhez közeli Hellohal, nem véletlenül! Modern streetfoodot kínál, kizárólag hal szerepel a palettán. Ezen túl ajánlott ellátogatni a Fehér Amúr Halászcárdába, az abádszalóki Lilaakác Kisvendéglőbe vagy a poroszlói Rétesházba. A fine dining kedvelői is megtalálják számításukat, hiszen idén megnyílt a Sulyom tájéletterem és a Mariska is, ezzel új színeket hozva a Tisza-tó gasztronómiai életébe.



TIPP: Remek ötleteket és túraútvonalakat találunk az aktivmagyarorszag.hu vonatkozó oldalain, a welovertiszato.hu-n pedig aktuális híreket, programokat érdemes vadászni. ♦

Történelem

***ISMERED
AZ ÁRPÁD-HÁZI
KIRÁLYOK
CSALÁDFÁJÁT?***

**A VERSENY, AMELYBEN
A TUDÁS ÉRTÉK**

**SZEPTEMBER 6-TÓL
AZ M5 MŰSORÁN**

**IFJÚ
TUDÓSOK**



 ifjutudosok



EMBERI
ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA



OKTATÁSI
HIVATAL



M5

ZAMSTED



BREUER KLÁRA
ÉDESAPJÁTÓL
„ÖRÖKÖLTE” A KÜLDETÉST,
HOGY AZOKAT, AKIK
GYEREKÉNT ÁTÉLTÉK
A KITELEPÍTÉSEKET,
ÖSSZEKÖSSÉ AZOKKAL,
AKIK ALIG HALLOTTAK
RÓLA.

Cikk az 16. oldalon

